

A sav-bázis egyensúly zavarai

Horváth-Szalai Zoltán

**PTE KK Laboratóriumi Medicina
Intézet**

Sav - bázis egyensúly alapja

- Naponta kb. **1g H⁺** iont termelünk!
Táplálékok, endogén metabolizmus
- Kilégzéssel 22 mol/nap CO₂-t adunk le
Tüdő oldal
- Fix savak (szulfát, foszfát, stb) eltávolítása
Vese oldal
- Vér pH referencia tartománya: 7,35-7,45
35-45 nmol/l H⁺
Szabályozás: puffer rendszerekkel

A vér puffer rendszerei

- Intra - extracelluláris fehérjék
(hemoglobin + plazma fehérjék)

Legerősebb puffer

- Szénsav/bikarbonát

Volatilis, gyorsan tud változni

- Szerves molekulák (anionok)

**Kis jelentőségűek, patológiás
körülmények közt fontosak lehetnek**

Pufferek

- **Intracelluláris: kb. 50% pufferkapacitás**
  - Hemoglobin, más fehérjék: hemoglobin nélkül
vénás vér pH: 4,5 lenne
  - **Kálium**
 $K^+ \longleftrightarrow H^+$, inverz változás
minden 0.10 pH csökkenés, 0.2 -0.6 mmol/l K^+
emelkedés
- **Csont: akár 40%-ban képes kompenzálni az akut savterhelést**

Pufferek: a szénsav/bikarbonát puffer

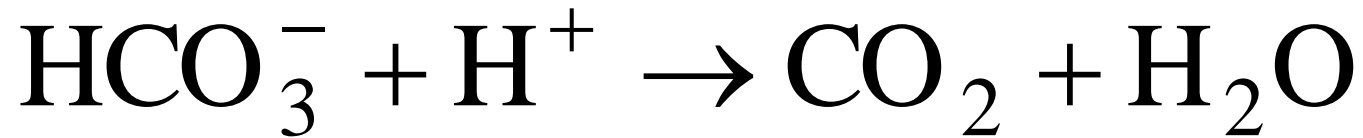

$$\text{pH} = \text{pKa} + \log \frac{[\text{HA}]}{[\text{A}^-]}$$

$$\text{pH} = 6.1 + \log \frac{[\text{HCO}_3^-]}{[\text{H}_2\text{CO}_3]}$$

$$\text{pH} \propto \frac{[\text{HCO}_3^-]}{\text{PaCO}_2}$$

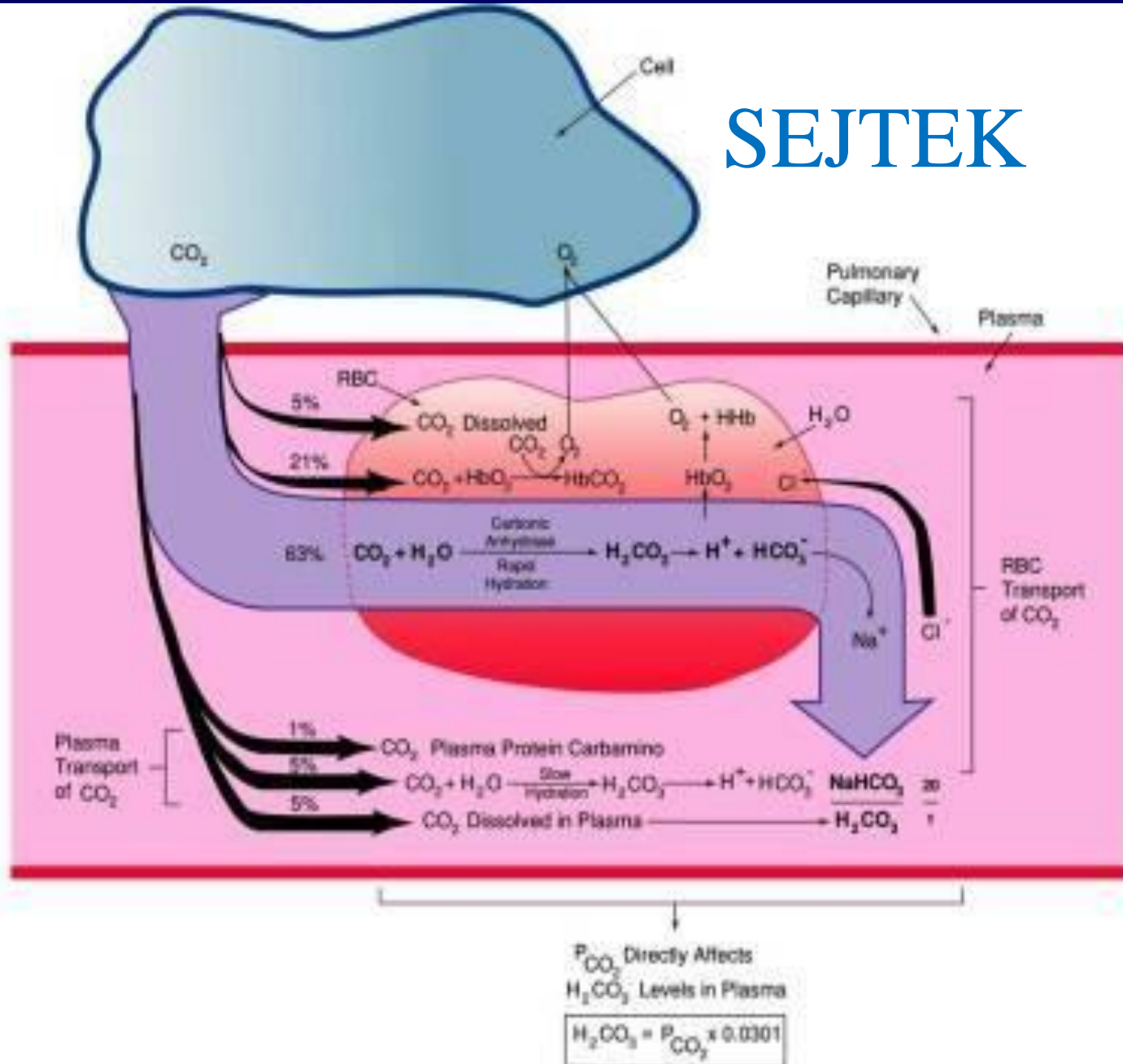
A Henderson - Hasselbalch egyenlet

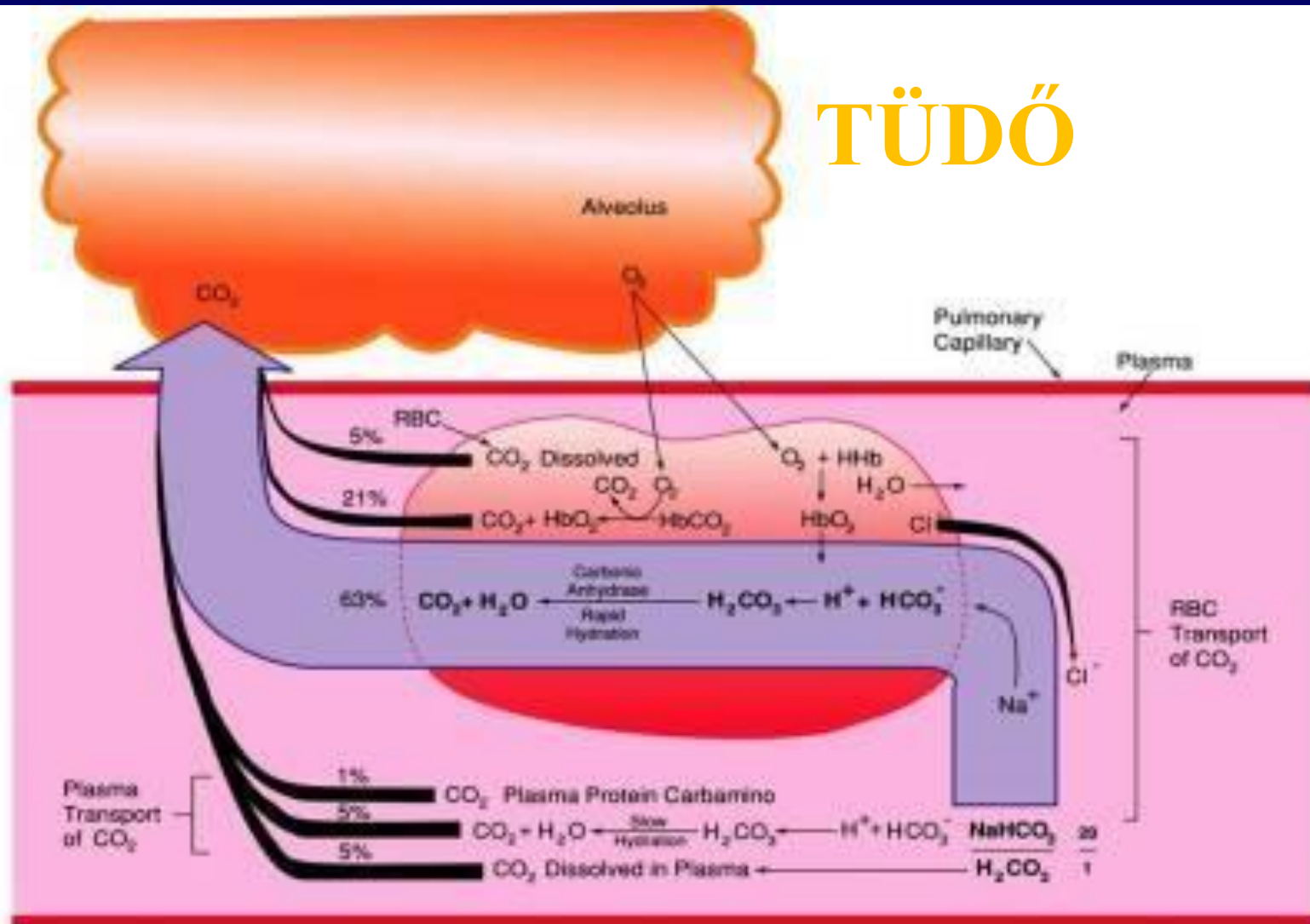
$$\text{pH} = \text{pK}_a + \log \frac{[\text{HCO}_3^-]}{[\text{CO}_2]}$$

$$\text{pH} = 6.1 + \log \frac{24 \text{ mM}}{1.2 \text{ mM}} = 7.40$$

SEJTEK

TÜDŐ

P_{CO_2} Directly Affects H_2CO_3 Levels in Plasma

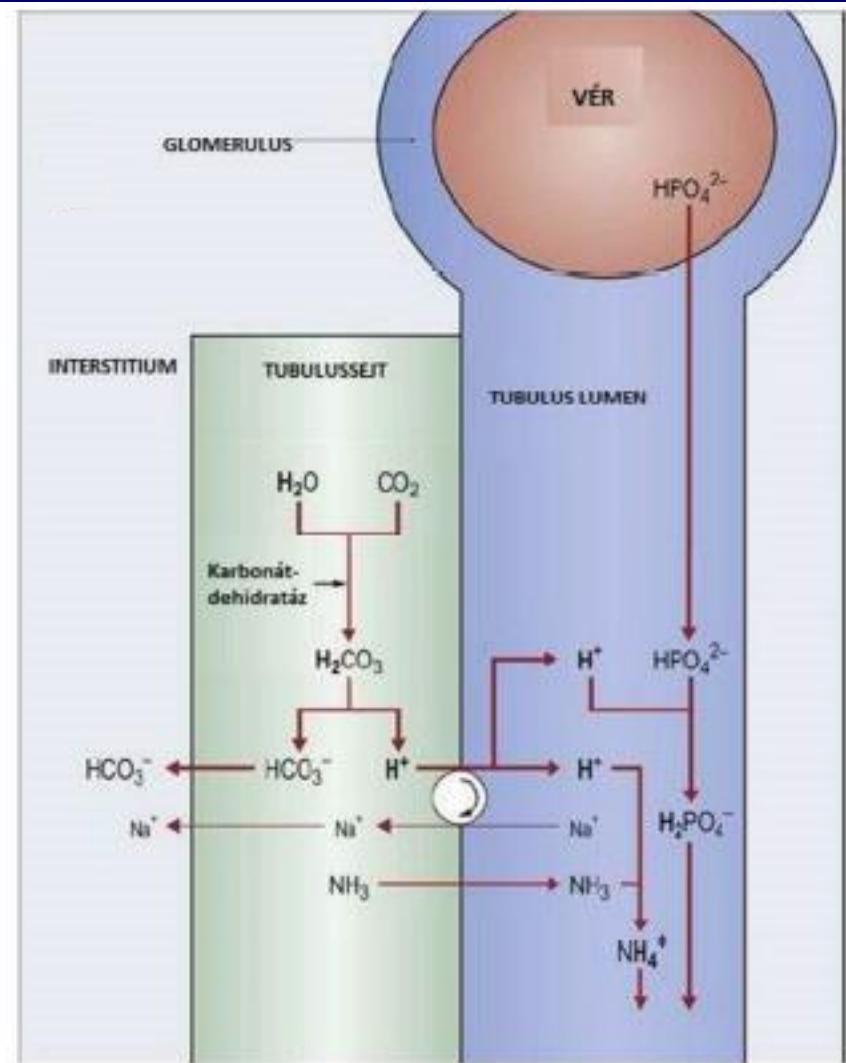
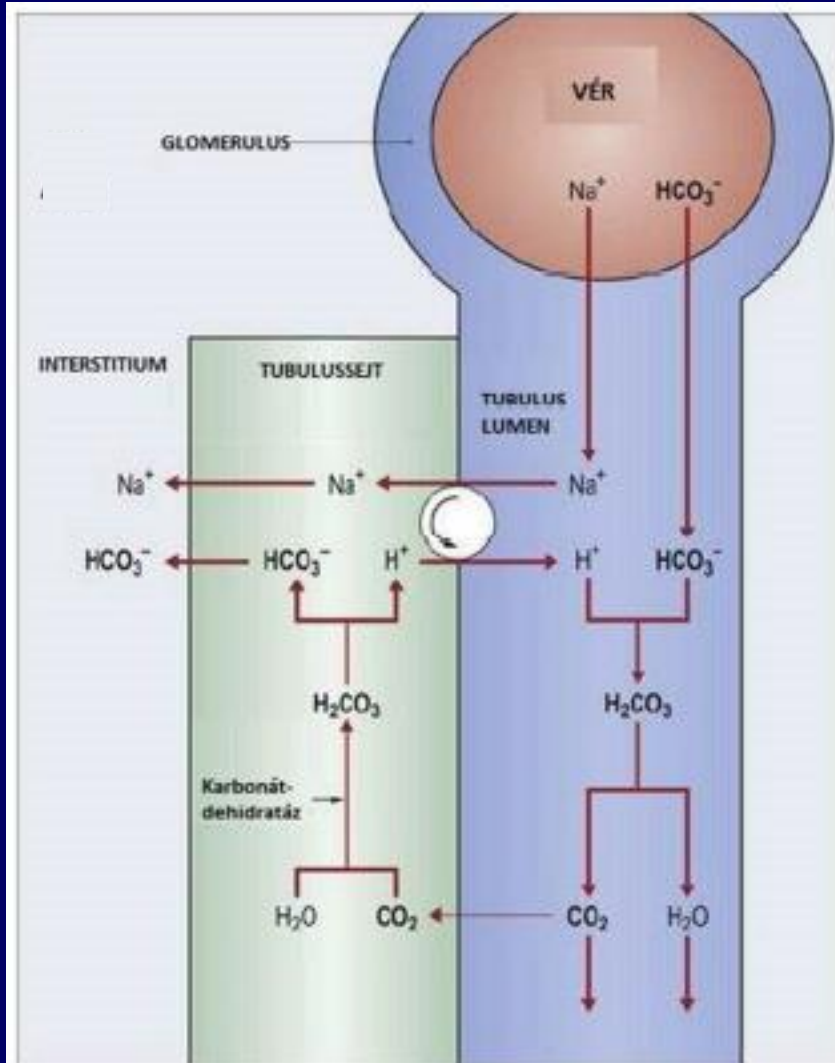
$$\text{H}_2\text{CO}_3 = P_{\text{CO}_2} \times 0.0301$$

VESE

Bikarbonát reabszorpció

Hidrogénion exkréción

Miért a szénsav/bikarbonát rendszer?

- Gyorsan változik: illékony (volatilis)
- Elég nagy a puffer kapacitása
- Technikailag könnyen mérhető
- Kis mintamennyiség elegendő (kapilláris, artériás vér)
- A terápia monitorozására alkalmas
- Gyakorlati segítséget ad a terápiához

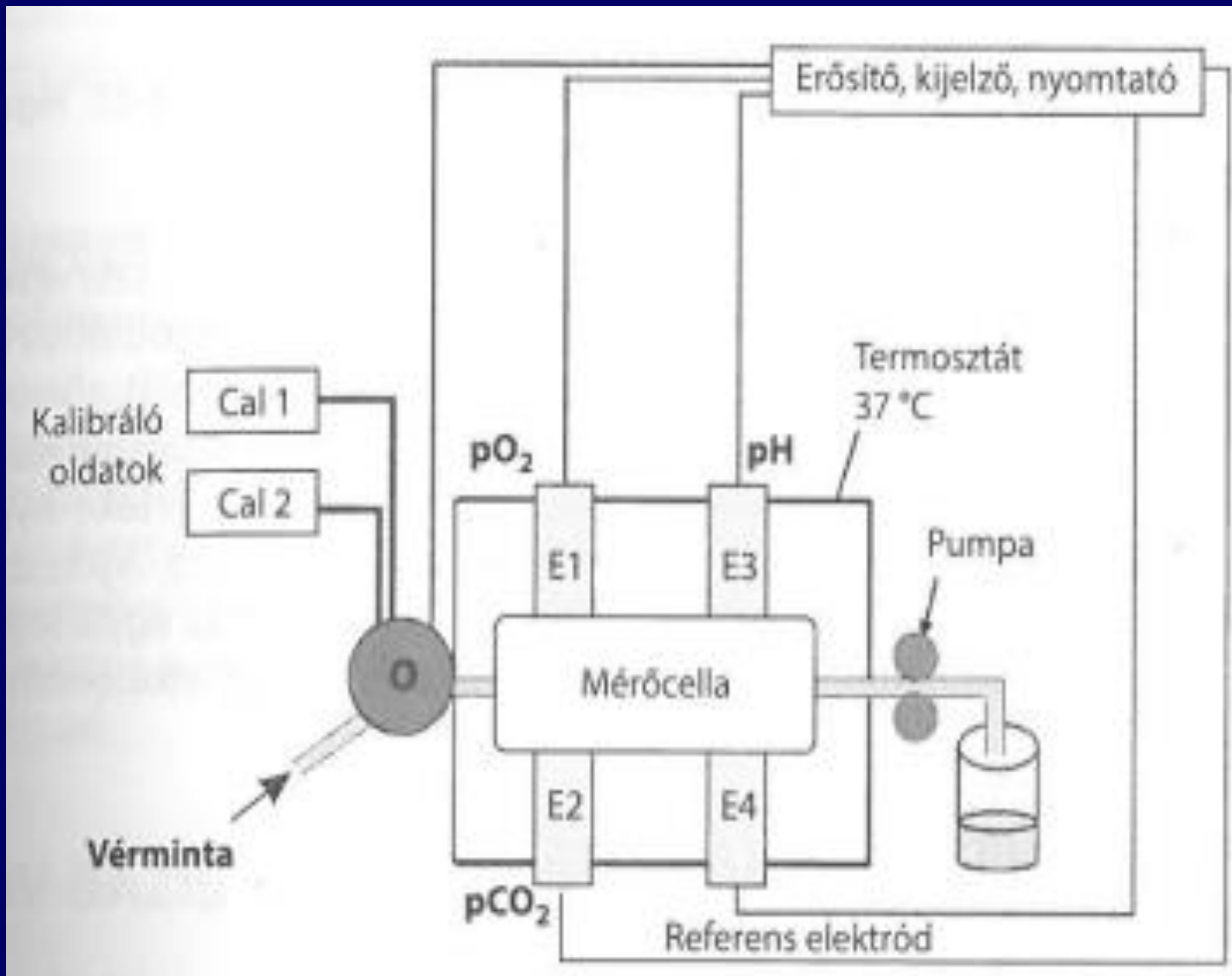

Mintavétel sav-bázis vizsgálathoz

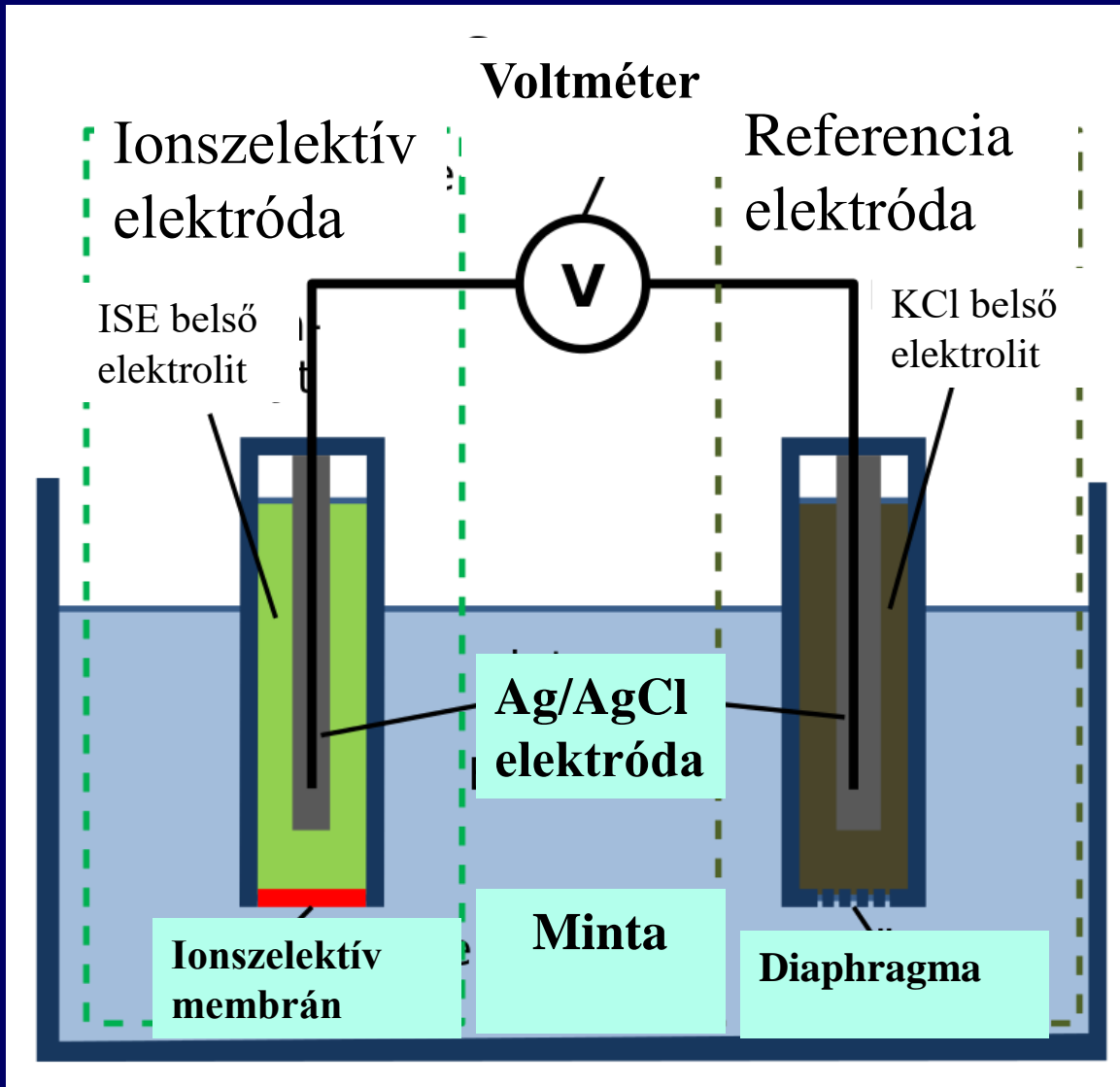

- Artériás vér
- Kapilláris vér (arterializált)
- Alvadásgátló - heparin
- Levegőtől elzárva, buborékmentesen, azonnal lezárva a kapillárist vagy fecskendőt, alvadásgátló összekeverése a vérrel
- **A minta mindig sürgős!**

Analitika

Potenciometria, ionszelektív elektródák

**Ionszelektív/
mérőelektróda
Ionszelektív membrán**

Diffúziós potenciál

Referencia elektróda

Sav-bázis paraméterek méréstechnikája

- Hidrogén ion szelektív mikroelektród
- CO₂ szelektív mikroelektród
- O₂ szelektív mikroelektród

- Egyéb paraméterek: Point of Care Testing (POCT), ionok, laktát, karbamid, glukóz

Sav -bázis paraméterek értékelése

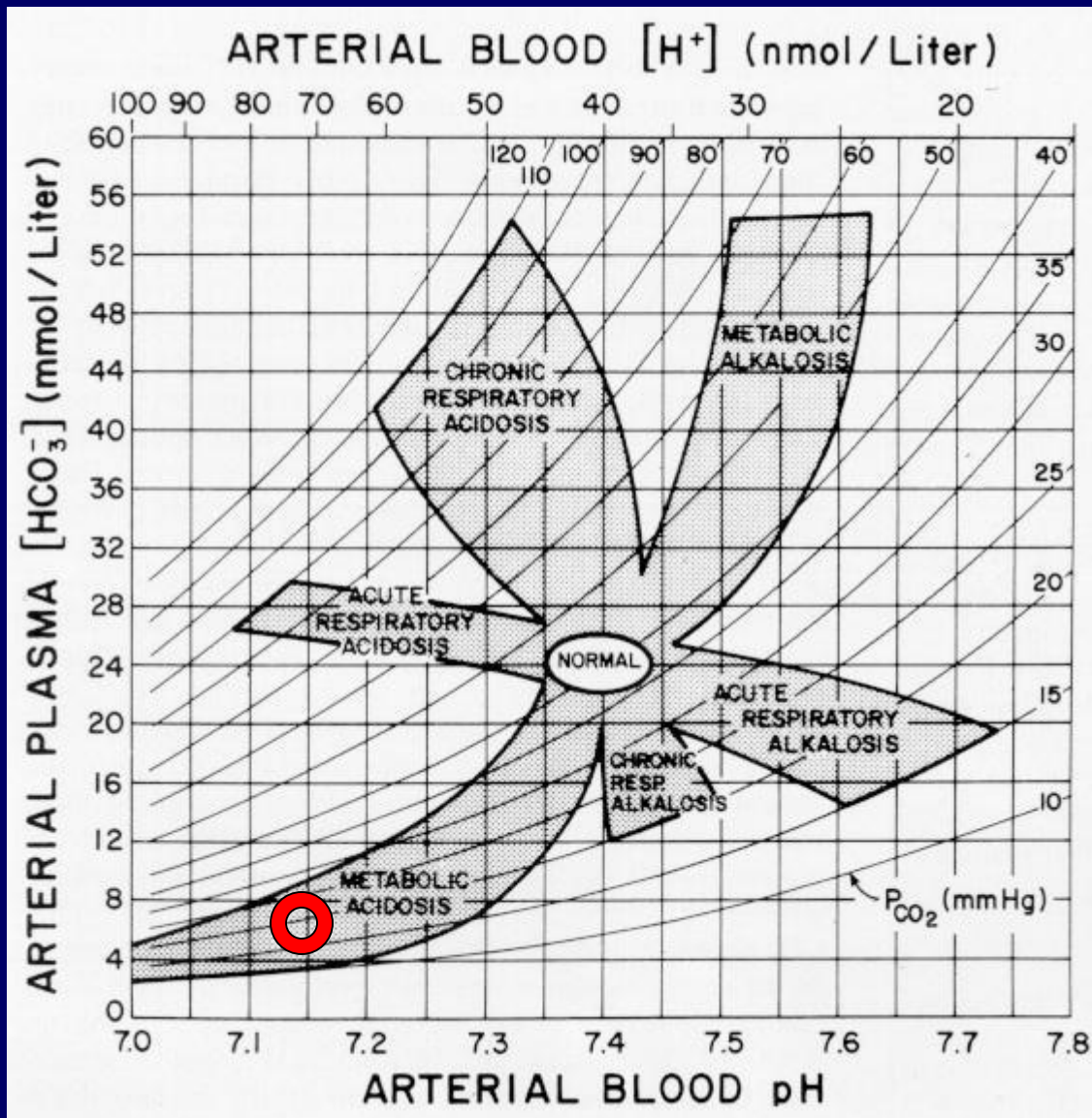
• pH	7,35 - 7,45
• pCO ₂	35 - 45 Hgmm
• HCO ₃ ⁻ aktuális	22 - 28 mmol/l
• HCO ₃ ⁻ standard	22 - 28 mmol/l
• Base excess (BE)	+ - 0 - 3 mmol/l
• pO ₂	90 - 100 Hgmm
• Oxigén szaturáció	95 - 100 %

Diagnosztikus megközelítések

- **Sav-bázis nomogram**
- **Anion rés**
- **Delta rés**
- **Ozmotikus rés**

Sav-bázis nomogram

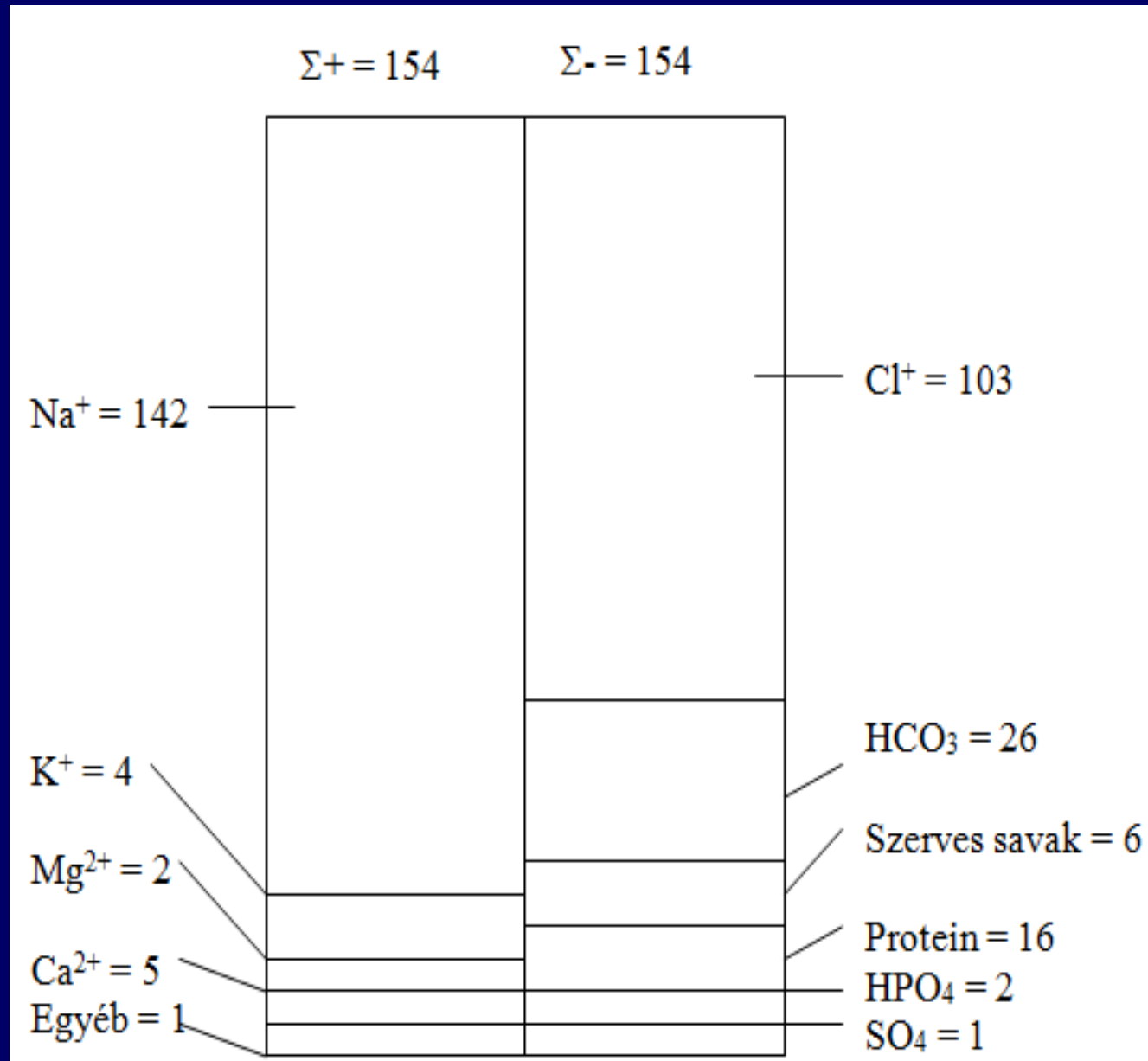

- 6 egyszerű eltérés ábrázolása
- A nomogramon kívül eső értékek kevert elváltozást jeleznek
- Nem 100%-ban megbízható a nomogram

Metabolikus acidózis

	AKUT történés	Késői válasz
pH	↓	Kompenzáció: pCO ₂ csökkenés
pCO ₂	normál	
Akt.HCO₃	↓	
Std.HCO ₃	↓	
BB	↓	
BE	↓	

Anion rés (Gamble)

Az anion rés (AG)

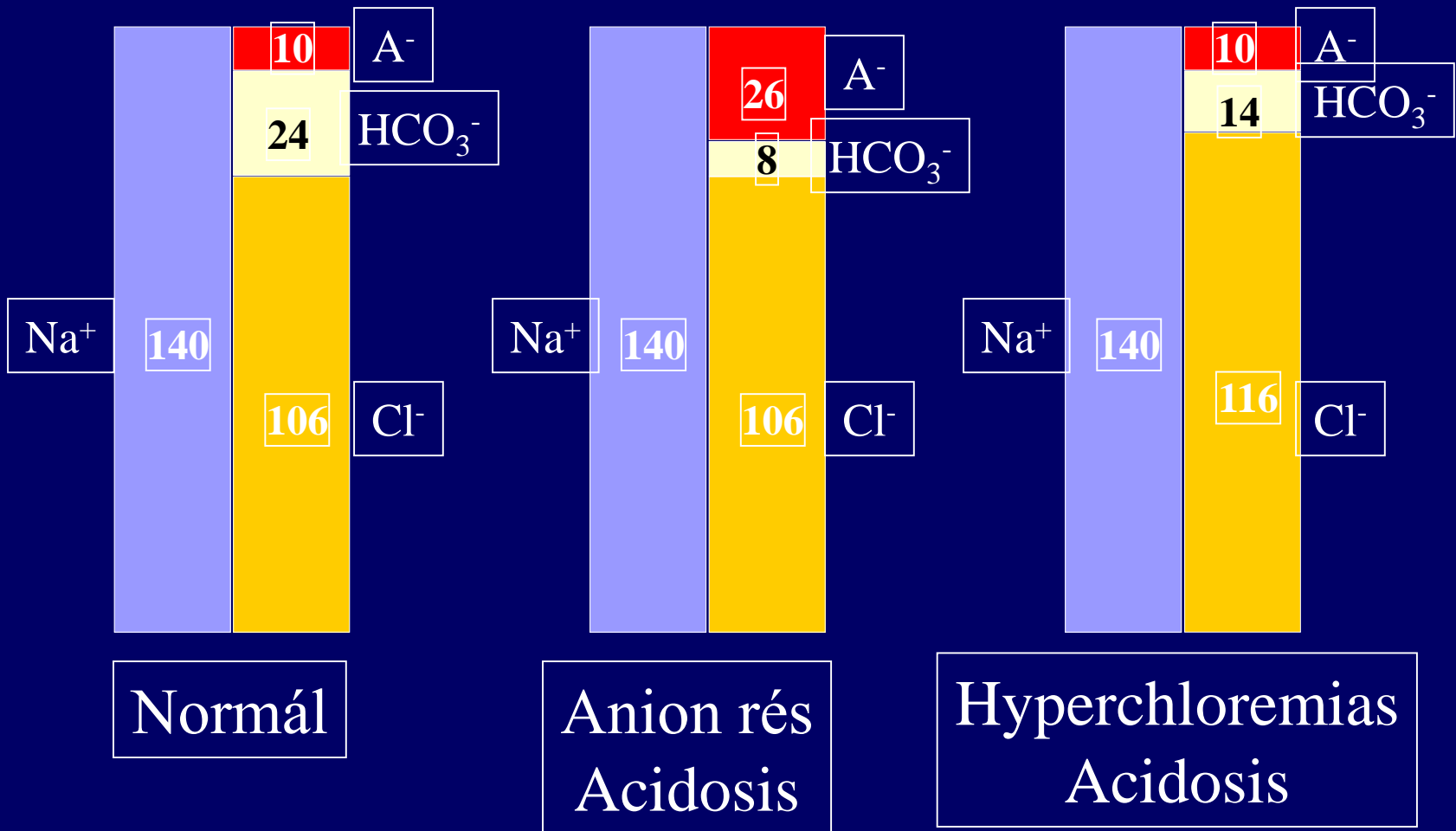
- $AG = [Na^+] - ([Cl^-] + [HCO_3^-])$

– referencia tartomány 12 +/- 2 mmol/l

- fehérjék, albumin, laktát, egyéb szerves savak

$$\begin{aligned} AG &= 140 - (106 + 4) \\ &= 30 \end{aligned}$$

Az anion rés különböző esetei

Az ozmotikus rés (Osm. gap) jelentése

- Szérum ozmolaritás: Na^+ , Cl^- , glukóz, karbamid
- Exogén, nem mért anyagok jelenléte (pl. metanol, ethylene glycol, stb.) növeli az ozmotikus részt

Ozmotikus rés = mért ozmolaritás - számolt ozmolaritás

Osmolar gap < 10

- normal

Osmolar gap > 10

- unmeasured solutes present

Ozmotikus rés példája

szérum ozmolaritás = 323

$$\begin{aligned}\text{Számolt ozmolaritás} &= 2\text{Na}^+ + \text{Glukóz} + \text{Karbamid} \\ &= 2(140) + 10 + 10 \\ &= 300\end{aligned}$$

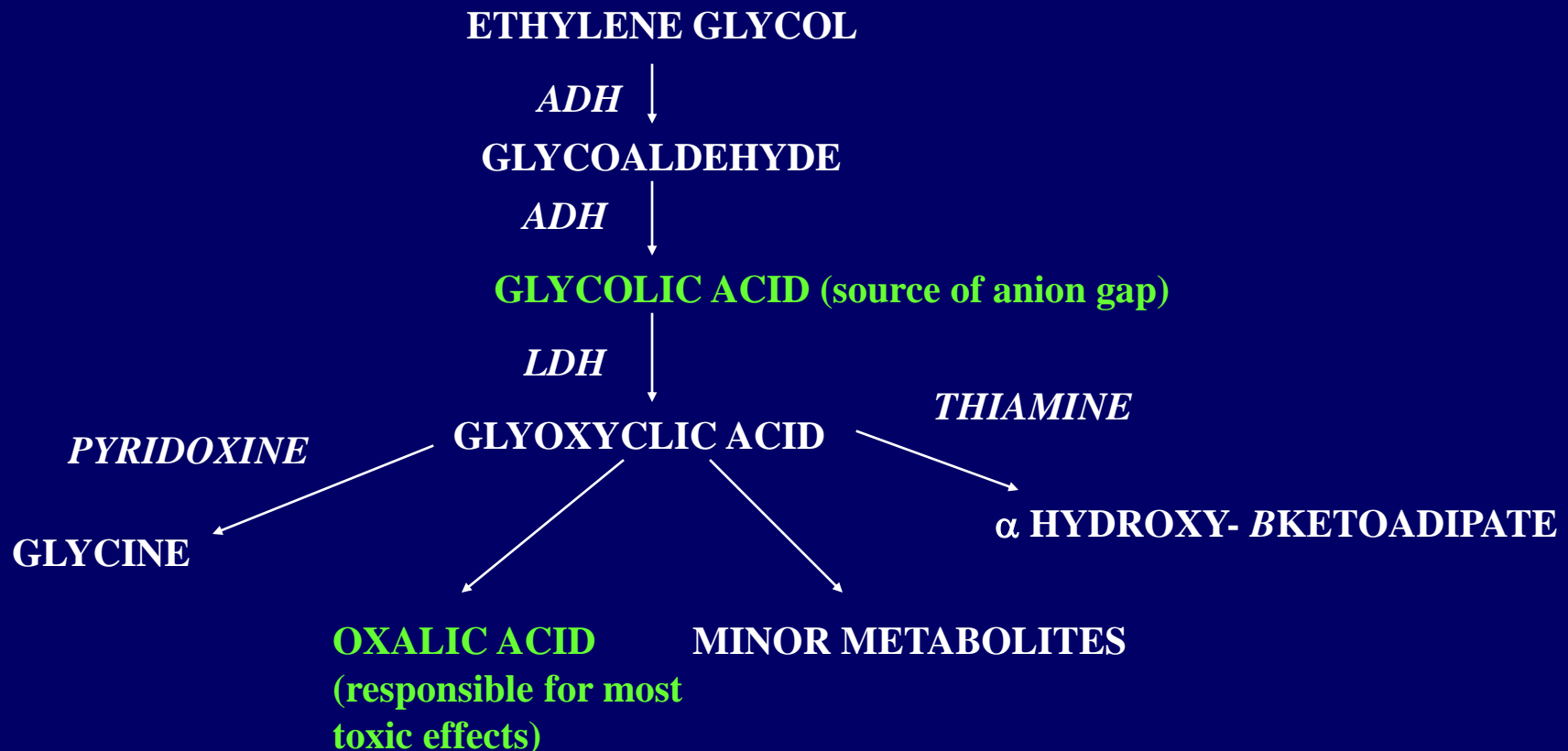
$$\begin{aligned}\text{Ozmotikus rés} &= 323 - 300 \\ &= 23\end{aligned}$$

OG > 10:
metanol vagy etilén-glikol
intoxikáció gyanúja

Eset: etilén glikol mérgezés

- ETHYLENE GLYCOL - *high anion and osmolar gap*

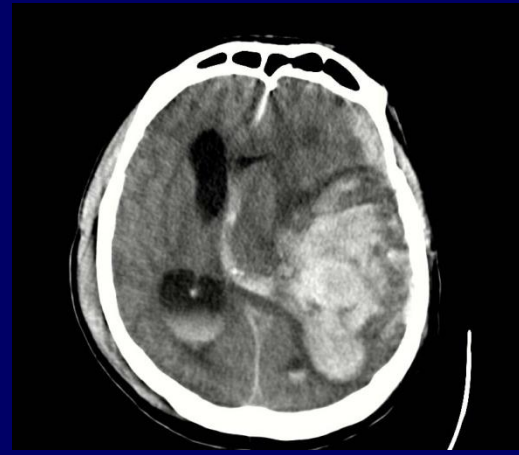
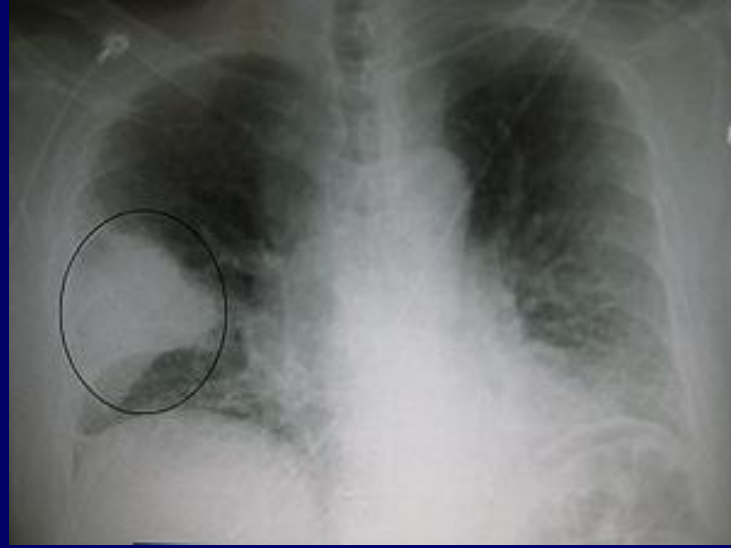
– De-icer, antifreeze, coolants

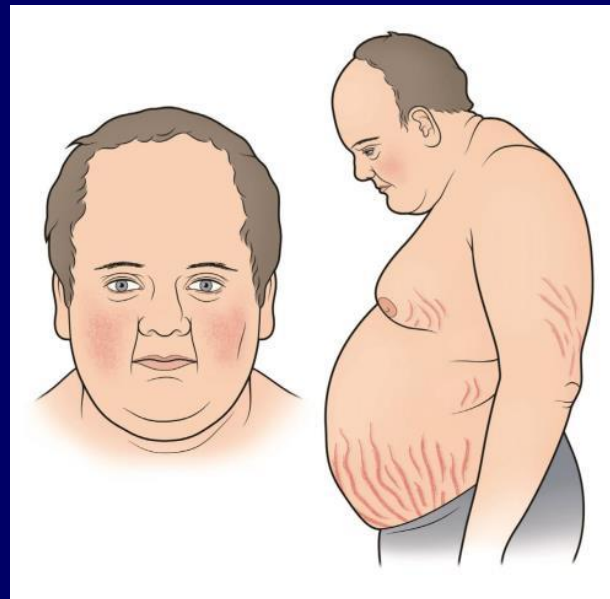
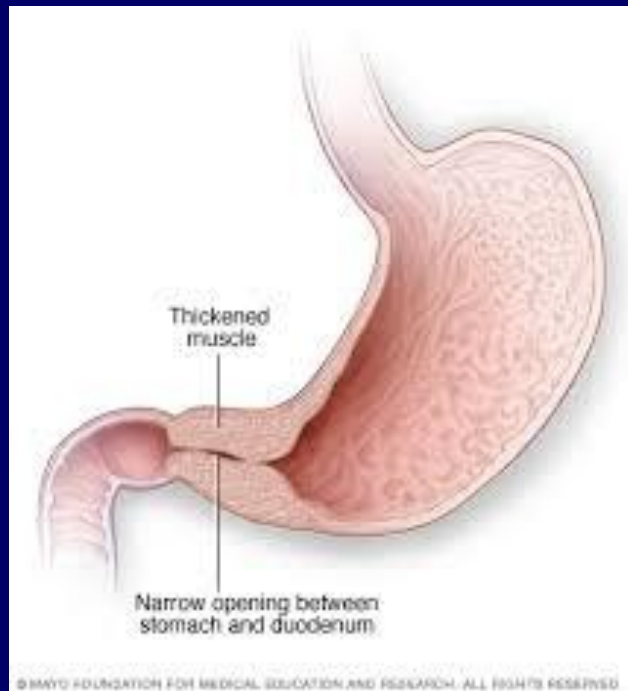
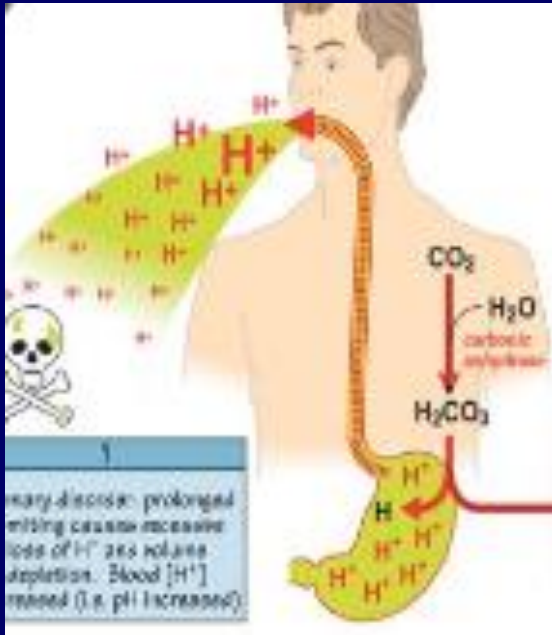
Respiratorikus acidózis

	AKUT történes	Késői válasz
pH	↓	normalizálódás
pCO₂	↑	emelkedett
Akt.HCO ₃	↑	emelkedés
Std.HCO ₃	-	emelkedés
BB	-	emelkedés
BE	0+/- 2,5mmol/l	emelkedés

Metabolikus alkalózis

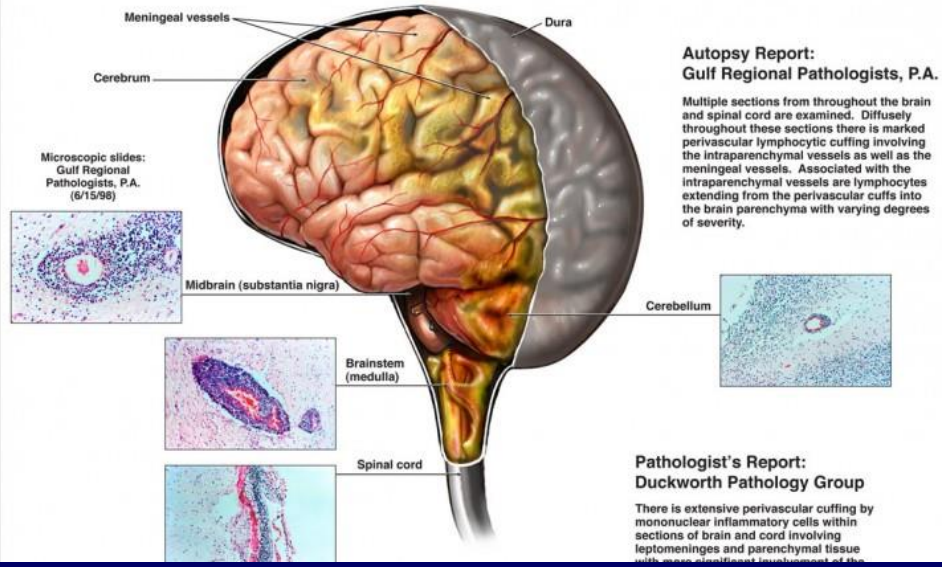
	AKUT történet	Késői válasz
pH	↑	Kompenzáció: pCO ₂ emelkedés.
pCO ₂	normál	
Akt.HCO₃	↑	
Std.HCO ₃	↑	
BB	↑	
BE	↑	

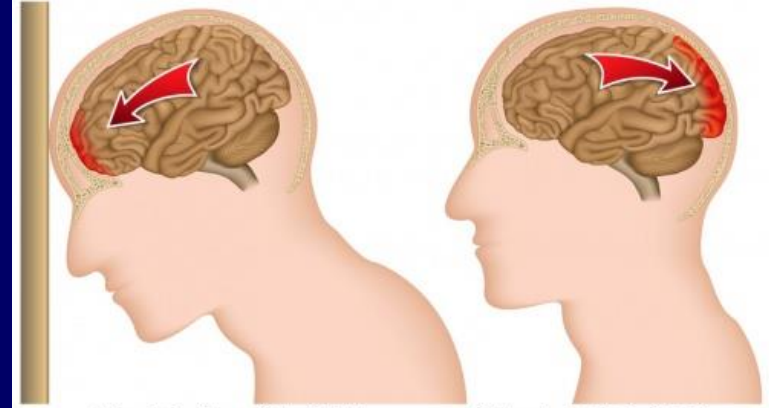
Respiratorikus alkalózis

	AKUT történet	Késői válasz
pH	↑	normalizálódás
pCO ₂	↓	csökkent
Akt.HCO ₃	↓	csökkenés
Std.HCO ₃	-	csökkenés
BB	-	csökkenés
BE	0+/- 2.5mmol/l	csökkenés

Meningoencephalitis Infection

Schädel - Hirn - Trauma

1. pH

- a. $> 7.45 =$ Alkalózis
- b. $< 7.35 =$ Acidózis
- c. $7.35 < \text{pH} < 7.45 =$ normál vagy kompenzált

2. PaCO₂

- a. > 45 Hgmm = Respiratórikus acidózis
- b. < 35 Hgmm = Respiratórikus alkalózis

3. HCO₃⁻

- a. > 25 mmol/L = metabolikus alkalózis
- b. < 20 mmol/L = metabolikus acidózis

4. Kompenzált elváltozások

- a. $1/c + 2/a + 3/a =$ Respiratórikus acidózis
- b. $1/c + 2/b + 3/b =$ Metabolikus acidózis